

Eesti Kirik

Ilmub igal neljapäeval

Peatoimetaja: õp. A. Eilart

Hinnata lisa: „Kristlik Pühapäevaleht“, üks kord kuus.

Toimetuse ja talituse address:
Tallinn, Kiriku 8. Tel. 441-31.

Peatoimetaja address:
Nõmme, Kiriku 5. Tel. 520-75.

Posti jooksev arve nr. 77.
Tellimise hind: aastas Kr. 3.—;
½ a. Kr. 1.50; ¼ a. Kr. —.75,
kuus 25 senti.

Välismaale aastas Kr. 5.50.
Kuulutuste hind: kuulutuse küljel
5 s., tekstis 12 s. mm ühel veerul.

Nr. 31 (836)

Neljapäeval, 1. augustil 1940. a.

17. aastakäik

Piiskopi ringkiri

24. juulist 1940 koguduste õpetajatele, juhtidele ja tegelastele

Eesti riik on astunud uude järku oma ajaloos: on välja kuulutatud Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik ja viimane on otsustanud ühineda Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liiduga. Sellega on teostunud põhimõttelikult ja tegelikult suur ning põhjalik muudatus Eesti rahva elukorralduses. On täiesti arusaadav ning hädavajalik, et sündinud tõsiasi puhul meie, E. E. L. K. ja koguduste juhid ja tegelased, Jumala ja oma südametunnistuse ning koguduste ees peame leidma õige suhtumise uuesse olukorda. Missugune see on ja peaks olema?

Kõigepealt olgu meile selge, et ristiusk oma olult ei ole otseselt seotud ühegi riikliku, majandusliku või ühiskondliku korruga. Kuulutades Jumala armastust kõigi inimeste vastu ning kutsudes inimesi üksteist armastama kui iseennast, tahab ristiusk anda inimesele ning arendada temas sisemisi jõude, et ta suudaks kanda elu raskusi, saada valmis nende ülesannetega, mis Jumal kellelegi siin täita annab, ja luua õige vahetõrje kaasainimesega. Seega on kristliku kiriku oluliseks mõtteks ja ülesandeks äratada ning kasvatada inimesi nõnda, et nad patust lunastatutena armastaksid Jumalat üle kõige ja teeniksid üksteist selle andega, mis nemad on saanud. Kristlane ja kiriku liige, kelle südames elab armastus kaasainimese vastu, ei saa teisiti, kui peab ustavalt kaasa töötama seesuguse ühiskondliku korra saabumiseks, mis taotleb sotsiaalse õigluse kaotamist ning igale inimesele inimväärse elamise võimaldamist.

Eesti Ev. Lut. Kirik tahab ka uues olukorras olla ning üha enam kujuneda tõsiselt rahvakirikuks ja sellena teema Eestis rahvast. Seepärast, tunnustades avameelselt rahvaesinduse otsusega loodud korda, ei või ega taha E.E.L. Kirik jääda eemale rahva elu ehitamise tööst uutal alustel. Sellevastu, ta tahab rakendada alatasa kasvava hoole ning ustavusega kõiki tema kasutada olevaid andeid ja vahendeid selleks, et meie rahvas kasvaks ning saaks tugevaks vaimselt ja hingeliselt, suudaks täita oma ülesandeid ning kanda vastutust nii tulevaste põlvete kui kõigi rahvaste saatuste juhtija — Jumala ees. Siin on Kirikul ja kogudustel igal ajal vaja ning võimalik palju teha, jäädes kindlasti oma otseste ülesannete ja tegevusalade juurde, nagu: Jumala sõna ustav kuulutamine, kõlbelise meelsuse kasvatamine, armastustöö ja hingehoid. Ärgem väsigem mitte ja ärgem kahelgem mitte, vaid teadkem, et Jumal on ustav ja „on vägev teile kõike armu andma rohkesti, et teil ikka kõike oleks küllaldaselt ning oleksite rikkad iga hea teo tarvis“ (2. Kor. 9, 8).

Mõnesuguste kartuste ja küsimuste puhul olgu siinkohal rõhutatud, et Vabariigi juhtivate isikute poolt nende ridade kirjutajale antud seletuste järgi Kiriku elu ja tegevus võib rahulikult edasi areneda ilma eriliste takistusteta, nagu seda on ka tõestanud Kiriku senine seisukord pärast 21. jaanikuupäeva pööret.

Kõige ülalöeldu põhjal panem ametivendadele ja kõigile koguduste juhtidele ning tegelastele südamele siiralt ning ustavalt kaasa töötada uue ühiskondliku korra loomisel Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis. Iseäranis palvetagem südamest jumalateenistuses ja teistel koosviibimistel oma rahva ja riigi ning tema Valitsuse ja juhtide eest, et Jumal hoiaks meist eemal sõja ja teised hädad ning viletsused ja annaks tarkust ning jõudu juhtida ja viia meie rahvast vastu paremale ja ilusamale tulevikule. Palvetagem ka selle eest, et saabuks varsti rahu kõigile rahvastele.

Viimaks olgu veel tõsiselt alla kriipsutatud endastmõistetav kohus hoiduda nii kantslis kui teisel avalduste ning väljenduste eest, mis kuidagi võiksid tekitada ebasoovitavaid arusaamatusi ning härida rahulikkust ülesehitamise tööd. Tehkem igamees omal kohal oma tööd ja jätkem teised ülesanded nende lahendamiseks, kes selleks kutsutud. Nõnda täidame kõige paremini oma kohta ja osa Eesti rahva elus nii praegu kui igal ajal.

Soovides ja paludes, et meie vanemate Jumala arm ja heameel oleks saatjaks töös ja püüetes ning palvetes meie Kirikule ja kõigile, kes teevad Jumalariigi tööd usus, lootuses ja armastuses, tervitab kõiki südamest

Joh. Köpp,
E.E.L.K. piiskop.

Õige meelega parandus

Aga ka mõnede vastu, kes iseenestele lootsid, et nad on õiged, ja põlgasid muid, ütles ta selle tähendamissõna:

„Kaks inimest läks üles pühakotta palvetama: teine oli variser ja teine tõlner.“

Variser seisus ning palus iseeneses nõnda: „Oh Jumal, ma tänan sind, et mina ei ole nõnda kui muud inimesed, röövijad, ülekohtused, abielurikkujad, ega nõnda kui too tõlner.“

Ma paastun kaks korda nädalas; ma annan kümnist kõigest, mis saan.“

Aga tõlner seisus eemal ega tahtnud silmigi tõsta taeva poole, vaid lõi oma rinna vastu ning ütles: „Oh Jumal, ole mulle patusele armuline!“

Ma ütlen teile, see läks alla oma kotta paremini õigeks mõistetud kui teine. Sest igaüks, kes ennast ise ülendab, alandatakse; aga kes ennast ise alandab, ülendatakse.“

Luuk. 18, 9—14.

Toas on kaks kella. Üks on jeinal, suur ja vanamoeline, teine laual, väike ja uudne. Esimese käit on rahulik-pikalbane, tundub, otsekui peaks ta juure waeva ja ähkimisega oma õjuteid edasi. Väike kell on nohe, ärab ja hülgab kullast, õjutid otse hüplevad fergelt siia ja sinna, nii kui tahaks ta juurele wennale ütelda: Oh, sind wiletjalest küll, keegi sind ei taha, oled wana kõlbmatu kellaloks. Aga waata mind, igaüks aina imetleb minu meeldivat wälimust, ära ja hülgust ja fergelt käitu igatsewa pilguga. Wana aga ohkab: Nii see on, kes mind tähele paneb! Dien jelleks liig wanamoeline. Hea, et mind siingi olla lastakse, sest kui jälle üks selline ninatark on ette tormanud wõi magama jäänud, wõidaks jeda jälle minuga kontrollides diendada.

Kas ei tunne meie jelles kella-loos warijeri ja tõlneri palet ja südamdant? Warijer seisis oma heade tegudega hülgawa palgega rahwa silmade ees, aga tema siemus oli kui jalaliku, mürgise mao süda. Kõrge ja isene õigeks pidamine ei tõi tema juures kõige inetumal kujul. Tema oma „mina“ on alati efirinnas ja tema palwe enesejuubeldamine. Kui ta palwes enda peale mõtleb, siis näeb ta ainult oma häid tegusid, ja kui ta teiste peale mõtleb, siis näeb ta ainult nende süüdi ja pattu. Ta tartwitab wale mõddupuud. Selle asemel, et ennast Jumala ja tema pühaduse walguses mõõta, wõrdleb ta ennast nendega, kelle puudulikkus on ilmelt selge. Pole ime, et ta ekfib enes ja petab iseennast. Ta ei tunne lugugi, et see hea, mis ta on teinud, tuleb kõrgilt, ülbest jüdamest, aga mitte armastusest Jumala wastu; sest oleks ta Jumalat armastanud, oleks ta ka oma head teod jalajas teinud, et Jumal need talle awalikkuses oleks wõinud tajuda;

siis oleks need talle koguni tühisena paistnud, et neist kiidelda. Selle pärast ta tänab, aga tal pole Jumalalt midagi paluda, sest talle näib, et ta on õige ja täiuslik. Selles on tema wiga ja süü: tal puudub enesetunnetus ja alandus. Sellepärast ei tõuse talle endale meeldiw palwe üles Jumala südamesse.

Tõlneri palwe, selle wastu, kerfif hinge jügabusest; tema mitmed ebadõiged teod on awalikkuse ette tulnud. Ta tunneb oma süüdi jüdamet põhjas ja on enesest otsekoheselt atwastanud jüütunde Jumala ja inimeste ees. Sellepärast ta tunneb ennast nii wäärtusetuna ja süüdi jena Jumala ees ja igatsleb ainult Jumala armu. Otsekui laps, kes on tahtnud warjata oma igawesti jüdamesse peidetud kuritegu, leiab korruga, kuidas üks asi teie järele on jaanud wanematele teatamiseks, jügabwas andestust nõudwas igatsuses wiskub wanemate kätte waele ja palub: antagu talle armu . . .

Ja kes on meist niisugune, nagu Jumal jeda tahaks? Kes on oma elu ja usuga täieks jaanud? Kes meist ei ole tundnud ennast selle wäikeste kullast kellana Jumala juure ja wanamoelise kella ees? See wiimane oli nii pikalbane ja raske käiguga meie kiiretempolise elu jaoks. Sellepärast ei jaanud meie kunagi oma armastusega küllaldaselt ja õigeks ajaks toime Jumala ja ligimehe wastu? Kas pole meie elus lugematuid wõimalusi, kus meie õiges armastuses puudulikud oleme? Wõi kes meist on jõudnud lõpule oma krittliku meelsuse kujundamises? Kes meiega koos on elanud ja töötanud, teadwad kõik jutustada meie puudulikkusest ja ebatäiuslikkusest.

Aga kui jeda puudust tunnetame, jelles enese ees fõrd awalikkuses (Köpp 2. lhf.)

Õige meelegaandus...

(Matus 1. lbf.)

saame ja igatieme südamest paremaks saada, ja sellega Jumala ees seisame, nii et meil on tõesti õfõi taga, siis võime meie kindlad olla, et meie jeda saame. Tõlner läks õigeks mõistetult koju, varijer mitte. Wiimane ei jaanud midagi, seft et ta mitte midagi ei igatienufti. Ainult tühjaj nõud täidab Jumal, ainult nälgitvaid ja janunetvaid hingi ta toidab ja vaigistab. Kes enefega rahul on, neife pole tal midagi anda ega pakkuda. Sellepärast tungis tõlneri paltve Jumala juurde, ja ta võis rahuga koju pöörata.

Jumal mitte ainult ei luba, vaid ta annab. Kui ta inimefe paltve vastu võtab, siis seisab ta oma abiga ka ligi ja see inimene seisab oma ajaga Jumala käes, tema igawitu kella ees, mis oma kaaluka, tajafe, andestava, sind mõiftva käiguga ka sinu elufäigu, südamet ja meeled muudab jõudu, rahu, troosti ja rõõmu kandvaks ja tundvaks. Sa tunned, nagu oleksid ka fina üks ofuti Jumala juures tellaehituses, mis näitab maailmale õiget aega oma heategudes, õilsa, auja ja väärtusliku elu ja töõga.

Eiis peame meie aga tähele panna ka meis peituvat varijeri

meelt, et sellest wabaneda kui õiged fristlased. Meie näeme tihti enda headust kui midagi eriliist ja teene- list ja võrdleme seda halvustavalt wigade ja nõrkustega teiste inimeste juures. Kuid meie peame end ajeta- tama üffinda Jumala ette, kõrwal- pilguta teiste suhtes, oma pattu ja süüid finni katmata. Diglastele püüetele annab Jumal fordamine- kut ja alandlikkudele ta annab ar- mu, et ühes laulifuga paluda: Ole mulle armuline oma heldufes ja kustuta minu patud oma suurt halastust mõõda. Loo mulle puhast süda ja uuenda minus oma kindel waim, lohuta mind oma päästes ja sinu heameeleline waim toetagu mind...

Kuid midagi võime meie ka wa- rijerilt õppida: nimelt t ä n a = m i i t. Jga õige paltve peab sijal- dama t ä n u ja a n u m i s e. Ja nii kui varijeril ei olnud midagi anuda, nii meil puudu jagedasti t ä n u. Ometi kui palju fordi seal, kus meie nõutud ja teadmatufes olime, mida teha, ning oma hinge jügawufes kõige paltve ja anumisega hüüdfime Jumala poole, ta aitas meid ja päästis. Ara unusta siis tänamaist, mis Jumal sulle head on teinud. Kiida Jõhndat, minu süda! Sp. P. W. K o p p e l.

tagaü võtta hea eestuiu, mis antud. Balju enam, olles hingestatud rõõ- fajt ja kindlast meelett — lootufe päraft Jumala poole, tema armu abi läbi, nagu ühel puhul — deab tõestatama oma truudust temale alati. Juhutuüft* sellets ei ole puudu; nii kui seal kurjad juhused, nõnda paluvad endid fin head juhused küllufes; Jumala hääl jüdames, wagade inimeste maniffufes kutufwad üles neid juhuseid kaftutama; iga uue läbitehtud kaftumifega suureneb jõud. Kas ei ta- beta, täites wälifeid tohufeid, ka viihit- seda oma süeilma? Üks tunne on finna aiunud, tunne, mis on üliwajalik, mis näib kergemini äratatav olewat kui iga teine, mis on loomulikum kui armas- tus elu vastu, ija, ema ja sõprade vastu — armastus Õnnistegija vastu. Ja kui teda armastataffe, kas siis ei armastata ka Jumalat ja wendi? Ja kui neid armastataffe, kas võidakfe siis veel maailma armastada; kas ei falata siis mitte neid; kas ei sure mitte iseene- seft kõif tema poole sihitud kaldufused? Kui elataffe nõnda, et pill on pöördud Jumala ja Kristufe poole, kas ei muu- tuta siis alandlikufes; kas ei heideta siis kõrwale kõif enefenialdus, kas ei täituta uialdufega Jumala vastu, kas ei alis- tuta temale? Ka see pole fama, mida mõtleb Peetrus, kui ta ütles:

Ofutage oma usuf woorus- likkufit ja wooruslikkufes tunnetust, tunnetufes kafi- *) juhtus = ofuford, mis midagi tingib, põhufstab, Veranlafung.

nuit, fafinufes kannatlik- kufit, kannatlikkufes jumala- kartust, jumalafartufes wen- naarmastust ja wennaarmas- tufes armastust kõifide was- tu? (2. Peetr. 1. 5—7). Kas puudub midagi selles abelitus, mis on hea, kiiduwäär, Jumala ja inimeste meelepä- raft? Kas puhang, ma tabafin ütelda, kas Jumala armu torm ei lanna meid ühest täinufest teife? Kas mitte pilvedest ei firutu eife kõigewäliline käfi ja fiu meid ülespoole, kõraufest kõraufesse?

Et see nõnda olla võiks, selles pole kahtlust. Kas see nõnda on, see on teine küsimus, mida meie kahtust peame ei- tama. Kuna hukatufe wägi nii wabet- pidamatult kõif ära pihib, mis tema mõjubirfonda läheneb, siis lafeme meie endid armuwäest waewalt liigutada. Ah! mu süda, kui kaua on juba selleit, kus sa oled ofufustanud kristlufe ja Kris- tufe järelläimise wooll! Aga selle wifa aja jookul oled sa wähe head õppinud, oled wähe halba unustanud! Oled veel ifka algaja tõelises armastufes, ja pole veel kuigi kaugale jõudnud maailma ärafalgamises! Waata, kuidas sind sel- leski häbistawad jumalad; seft tuban- ded neift on oma hukatufe täismõõdu faatutanud, kuna fina oma õndfust veel õieti pole rajanudfi. Opi neift, mu süda! Sa võid seda! Ja nagu nemad kurjad, nõnda ruttu fina edasi mõninga kiirufega selles, mis hea. (Lõpp järgneb.)

Soowijukustaja

Franz Beremin (1780—1846.)

Tõlt. A. G.

Ülekohtune majapidaja

või:

Ka jumalatutest võib õppida

Mt. 16. 1—4.

(3. järg.)

Kolmandaks: ülekohtune maja- pidaja sammus edasi patuteel; sellest peame meie õppima, edasi minema õnd- sufeteel. Ta kufjus enda juur- de igaühe oma ifanda wõlg- lasiist ja ütles efimese was- tu: „Balju jul on wõlgu mi- nu ifandaga?“ See ütles: „Sada waati õli.“ Tema üt- les talle: „Wõta oma arwe- raamat, istu maha ning fir- juta kobe wiiskümmend.“ Nõn- dafamuti lastis ta ka ühel teifel saja wala niisu ajemel firjutada kahes- kümmend. Et wõita jõru, kes teda vastu wõtalifid, kui ta oma koha ka- otaks, laadab ta nõnda lorda, päraft nii paljufid waremaid petnifi, veel ühe nue, ja see on pealegi seotud wõlffimi- fega. Niifugust edasifammumist näeme meie kõifjal patuteel. Kuigi ollakse juba nii kaua sellel teel käinud ja nii kau- gele jõudnud, pöördumine on igal ajal wõimalik; aga kui mitte pöörduda ei taheta, siis meelitataffe end asjatult pü- fimifega famal paigal: wabetpidamatult ollakse furutud jügawamale. Efimene tegu on lorda faadetud, efimene samm hullumisteel astutud. Astu ta kobe ta- gafi! Sa võid seda! tunnista üles oma tegu Jumala ees, ja kui sind küfitakse — ka inimeste ees! Sa ei taba? Õnnetu! Nüüd lastwab wälja ühest patust loen- damatult teifi. Sa tabad oma ekfiifammu warijata, see võib sündida ainult wale ja teeklemise kaudu, ja nõnda on fi- nuft, muidu otietohesest inimeist, faa- nuft filmakirjatifeja. Sa oled õelnud ühe ebatõde; kas võid ja selle juurde jääda peatuma? Üks aif maailmas on ju seos- ses teistega. Sa dead end mäsüma ofte walede wõrk. Üht inimeist oled sa pet- nud; ta awastas selle; ta nõuab oma kahtu beakstegemist; et sellega toime tul- la, näed sa enda sunnitud olewat palju- fid teifi tüsijama. Reed on ainult üf- fitud teod, ainult wälifid kiufatufed: kui-

das on aga siis, kui wälifetele veel felt- sib mingi ifkafestew siifimine; kui mingi datune kirg täiesti on wõtnud oma wõi- mu alla kogu sinu olemise? Sa võid teda alla furuda, sa ei taba seda mitte; sa loodad teda siiski teatud piirides didada. Ajata! Mis teda eife rahuldas, sellest pole talle homme enam küllalt; ta muu- tub enam ja enam lodewamaks oma nõudmistes, ja fina häbitumaks nende rahuldamisef. Üks kirg on see; ufud ja, et see kaua ainsaks jääb? Nad on õefied; kes üht neift hellitab, see on nad kõif enefesse vastu wõtnud. Ühkus on alati kõrwufega seotud; ja kus on kõrwuit, seal on ka toorust ja wiikamist. Sa ei wõi midagi armastada, mis sulle pole luba- tud armastada, ilma seda wiikamata, furmani wiikamata — Taawet võib seda sulle tunnistada —, kes selle omab ja kes seda sulle keelab. Nõnda ei seifa ja mitte paigal, vaid sa tormad edasi, ja fu sammud ofufwad peatamatult jügawifku. Sügawifult tõufetwad eife käed, mis sind allapoole kiufwad. Sa langed, ja iga se- kundiga suureneb fu langufe kiirus. Se- da võib sind õpetada ülekohtune maja- pidaja; jeda võib sind õpetada iga pa- tuie näide. Kaalu hästi; ja kofkumine wiigu sind tagafi õndfufe teele.

Teie iaofk, mu wennad, kes te juba käite õndfusteel, kujuneb sellest olakor- raft ammutataw õpetus teifiti. Teilt ma küfin: Loo kiire edasifimine, mis noile oli kurwaks paratamatufeks, kas pole see teile püha, Jumala armu läbi kergesti täidetaw kofus? Tõepoolest, deaks mõt- lema, et paigalseisimine teie teel on niifama wähe wõimalik, kui sellel teifel teel. Õnnelik see, kes, ainsagi korra en- nafi wõites, mõninga pingutufega Ju- mala tabmift on täitnud! Alaus on siis tehtud, tee läbi murtud, ja kõif järgne- wad sammud on talle kergendatud. Ef- imene heategu seisab nüüd seal kui wiba waltuur, kes keelab tagasipöördumist maailma ja watu juurde. Ei wõida ometi jälle ära langeda, enefele selga pöörata,

J. Piip.

Biiblist**ja selle eestikeelsest tõltest**

(Lõpp.)

Kadunud piiskop J. Kuke joo- wituftel anti Biibli uue tõlke tege- mine misjonijuhataja praofit Ha- rald Böllu kätte tingimufel, et töö enne komisjoni poolt läbi waada- takfa ja heaks kiidetaks. Selle töõga tehti algust 1931. a. Tõõd tehti suu- re hoole ja töifidufega. Eriti on fiin palju waewa näinud tõkfija S. Böld. Tõõft wõiftid oia ka meie pa- remad keeleteadlased dr. J. W. Wes- figa eesofas. 1938. a. ilmus jes tõlfes Luu Testament ja on kõifi- dele kättefaadaw. Wana Testament on alles trükit. Rahjufs ei jaanud ametwõend oma tõlke wiimifilemis- töõd lõpule wiia. Nagu teame kut- jus Jumal ta 20. aug. 1939. a. elawate hulgaft ära. Harald Böld on fiin suure töõ forda jaatnud. Tänu talle selle eeft hana põhja jä- relle. Tema töõ tähtsus jääb püfima. Meie kofus on jeda töõd jatkata, et pea ilmuda wõiks kogu Biibel uues eestikeelses tõlfes.

Mis seft uueft tõlfest arvata? Kes juba ilmunud Luu Testamenti on lugenuft, see mõtleb: jeal on mõndagi muudetud keeleliift. On siife wõdetud uusi sõnu, uusi kõne- kände, laufeehitus on mitmeti teine kui wanas tõlfes. Seda kõife ei ole tehtud mitte kerge käega. On tahetud wõimalikult täpselt edasi anda algufkeeltes peituwaid Püha- kirja tõdesid, et Jumala Sõna oleks selge. Ja kui mõni sõna wõi wäl- jendus efiofta liiga uus ja wõdras tundub olewat, siis ärgu see kedagi pahandagu. Ka uus kuub, kui me ta selga paneme, on hakatufes eba- mugaw, päraft aga harjume ära ja siis on ta wäga hea. Tõlge on ju koor, see wõib muutuda ja peab muutuma ajanõuete sunnil, kuid

püfima jääb ifju, Jumala Sõna igawene tõde. Pähkli koor on kõrwä- line aifi, peaaft on tuum, jeda me oftime. Jeesus Kristus, Jumala Poeg, maailma Õnnistegija — see on meie PühaKirja ifju ja tuum. Seda eife tõsta kõige puhthamas ja selgemas walgufes — see on uue tõlke tegijate ülem püüe olnud. Andku Jumal, et see forda läheks, nii palju kui see inimefe wõimufes seisab. Uus tõlge ei ole mitte mõni uus piibel, waid wana, igawene tõde uues kuues. Meie, wanem põlw, oleme oma senife Biibliga harjunud, ta jääb meile armsaks. furmani. Rooremad põlwead aga ta- hawad näha ka Biiblis neile arm- saks jaanud puhast emakeelt, nagu uues lauluraamatufski, ja jeda ei lähe me neife pahaks panema. Pea- aifi, et nad sellega tegemist teekfid ja sellest hooarwa õnnistufe ofali- sed olekfid.

Jumala Sõna püfif igawesti.

„Wafufshett“

see ilus komme, kus peale juma- lateenistufe lõpplaulu tertve kogu- dus nagu lastub jügawasse medi- tatiifooni ja paltve olekufse, mis fu- junenud tama järgi festab umbes pool minutit, see ilus komme on pa- rafu mitmest kogudufest kadumas. Selle ajemel kuuleme orelirõdult mõnd wafifet wahemängu, siifeju- hatust postluudiumife, mis pealegi mitte alati pole kuigi ülendaw wõi harmooniline, kandes schablooni pitferit. „Wafufshette“ tulets ka edaspidi ülemaalifelt kaftutada meie liturgia p ä r i s o f a n a, nagu jeda wälismaal leiamegi, kus jeda agen- dades ofte ette firjutataffe.

—a.

Jgapäewafets süwenemifets Jumala Sõnasse

„Kristuse veri, õigus ta
on minu auuub lõpmata.“

Et. nr. 412.

Bühav., 4. aug. 2. Moos. 12, 1—14. Mida on sellel lauge minewiku hüdmuul ütelda meile, kristlastele? Kas mitte jeda, et need, kes oma lootuse elawale Jumalale panewad, kogewad tema imeabi ta tehet kõige raskeimat häda ja awastust? — Paasatalle weri wõõrilt elawate iisraeli laste kodade uffe dealispuul ja piitjalagadel (f. 7) iaab neile päästwats märgiks (f. 13). Meie päästmine ja abi on llue Testamendi paasatalle Kristuse weres, kes ainuüksi on wõimeline meid ja logu maailma lunastama wattu needusest.

Esmasp., 5. aug. 2. Moos. 12, 28—40; 13, 21—22. Ka meie päästmine seisab selles, et meie läheme ja teeme nõnda kui Jehoowa lastinud, i. t. kui meie oma elus lajeme walitsewats iaada Jumala tabtmisel, nõnda nagu ta seda meile oma Elufõnäs on ilmutanud. Tee tõeliselt õnnelikule elule ei lähe ial oma tabtmise läbiurumise, waid Jumala tabtele järgnemise laudu. Meie elus on seebärast ni palju rufuwat ja rahutuks tegewat, kuna seal on liiga wäbe luuletat järgnemist sellele, kes meid ainuüksi juudab wia wälja patu needuse alt Jumala laste wabaduse (f. 21 i. j., Joh. 14, 6).

Teisip., 6. aug. 2. Moos. 14, 1—14. Raks wõhilit erinewat lubtmist lähenevaste hädaohtu, millest inimliste kaalutluste järgi wäasemist wole. Iisraeli lasted töstawat oma filmad üles ja nad ei näe midagi muud, kui merd oma ees ja Egiptuse woenuliku wäge (f. 10 i.). Moosese filmad näewad sedasama, ta on teadlit seijuforra tõidufes, aga ta juurus seijab selles, et nende tegelikult olemasolewate hädaohtude kõrwal näeb weel midagi muud ja lõpmata tähtamat:

elawat Jumalat, kes on suurem kõigest hädaohtu ja sellel on päästwaid teid, mida meie ei näe ega tea (f. 13).

Kolmap., 7. aug. 2. Moos. 14, 15—31. Keiet sügawaimat häda ja lootusetust kogeb Iisrael selgemini kui kunagi warem Jehoowa „suurt lätt“ (f. 31), i. t. Jumala imelift abi. Reed, kes Jumala käest usalduslikult findlas usus kinni hoitawad, kogewad ikka jälle sedasama, mida Iisrael seal mere kaldal (f. 22).

Reisip., 8. aug. 2. Moos. 17, 8—13. Tõeline palwe on laugel sellest, et olla waid wäline waga komme. Tõeline palwe on ühendusse astumine kõige suurema ja otustawama wäega, kellest wiimselt kõit oleneb. Meie ei elu wõit wõi kaotus on tibe das teoses sellega, kas meie käed on palwekäed wõi mitte.

Reede, 9. aug. 2. Moos. 19, 3—7. Elufõrbes juudame ainuüksi iis wäimatuks ja ekfimatult käia, kui meie aegajalt üles Jumala läbeduse mäele tõuseme. Hommikufes ja õhtufes kodufes hardushekked on niisugusteks mägedeks. Sellõige aga wühapääwane jumalateenistus. Nende mäel wiibitud hekkete õnnistus seisab selles, et meie wõime Jumalale ütelda kõit, mis meil on juudamel, ja mis tähtsaim, et Jumal ütleb meile kõit, mis tema juudamel on ja mida me wältimatult oma ajaliluks ja igawefesks õndufesks waiame.

Laud., 10. aug. 2. Moos. 20, 11—21. Kümnes käius on Moosia meile andnud meie elu wõhifeadufes. Jumal on nad andnud armastusest meie wastu, sest ainuüksi see, kes meid on loonud, tunneb meie tõelisi waiadusi. Kümme lastu on Jumala armastufe märt ta minu wastu, sest nende läbi on antud sinulegi tee tõeliselt õnnelikule ja wäartuslikule elule, mis on ühtlasi teeks kadumufest igawifku.

Op. Rud. Kiviranna.

Praost Gustaw Beer- mann 70-aastane

Kadrina kogudufe õpetaja, Wiru praost Gustaw Beer mann iaab 2. augustil i. a. 70 aastat wanaks. Juubilar jündis 2. augustil 1870 Põltsamaal kihelkonnatooliõpetaja wõjana. Öppis Põltsamaa kihelkonnatoolis 1882—1883. Lõpetades Tallinna kubermangu gümnaasiumi, astus a. 1890 Tartu ülikooli uuuteadusfonda, mille lõpetas 1896. a. detsembris. Konfistoriumi ekfamid sooritas 1897. a. Moskwas Gw.-Lut. Konfistoriumis. Proowiaastal oli Tifliisis, Kaukaasias. Õpetaja ametisse õnnistati Rakuu linnas 26. septembril 1899 Tifliisi linna adjuunkt-õpetajaks. 1903. aastal nimetati Tiarskoje Seloo „Jsianda Muutmiie“ ja Pawlowski „Friederika Dorothea“ kirikute õpetajaks. Sellel kohal oli kuni augusti lõpuni 1918. Wenemaalt tulnud 1918. a. septembris, oli alul oma wenna juures Järwa-Peetris. Kadrina-Plumäe kogudufe õpetajaks waliti 21. aprillil 1919, Konfistoriumi poolt kinnitati ja õnnistati sellesse ametisse juunis 1919. Wiru praostkonna praostiks waliti 19. oktoobril 1933, ametisse kinnitati 9. nov. 1933. Eluaegfeks Wiru praostkonna praostiks waliti 13. septembril 1935. Sellena õnnistati ametisse Tallinna Toomkirikus 31. oktoobril 1935. Soowime ustayale jõnalufase weel rohkesti jõudu ja Jumala õnnistust tööks tema wiinamäel, ning rahulifti wanadusepäewi.

Jumalateenistuste ja hommikupalvuste ülekanne raadio kaudu lõpetati. Esimesena jäi hommikupalvus edasi andmata reedel, 19. juulil.

Õkfi kogudufe õpetaja Jaan Konjin iaab 3. augustil i. a. 50 aastat wanaks. Juubilar jündis 3. augustil 1890 Tartumaal Wõnnu kihelkonnas talurentniifu wõjana. Algharidufe sai Wõnnu kihelkonnatoolis. Öppis Saadjärwe pedagogikafklassis ja Tartu õpetajate Seminaris. Öppis Tartu ülikoolis rohuteadusfonnas 1921—1923, ja 1923. a. peale ujuteadusfonnas, mille lõpetas 1928. a. jügil. Konfistoriumi ekfamid sooritas kama jügil Tallinnas. Proowiaastal oli Tartu Peetri kogudufe 1. pihtkonna õpetaja G. Autopõdi juures. Õpetaja ametisse õnnistati Tallinna Toomkirikus 26. detsembril 1928 Tartu praostkonna wifaarõpetajaks. Õkfi kogudufe õpetajaks waliti 15. detsembril 1929. Õkfi kogudufe annetas õpetaja J. Konjinitse fudristi tema 10 a. ametijubeli puhul 1939. aastal.

Soowime õp. J. Konjinitse tähtfa jümpipäewa puhul palju õnne ja Jumala õnnistust edaspidifeks tööks.

Teade Kirikunoorte Päewade asjus

EEA Noorjootöö Keskufe juhafufe otufega 31. 7. i. a. on 9. Kirikunoorte Päewad esialgu edasi lüüafud, kuna on tõifefid raskufi olafwõtjate majutamifega.

UUENDAGE
„E E S T I K I R I K U“
TELLIMINE
1. AUGUSTIST!

Hillar Saha

Eestimaa oreleist ja orelehitajaist vanemal ajal

Keskaja oreleist kõneledes tuleb silmas pidada, et oreli olemasolu kirikus iseenesest ei kõnele jumalateenistuste erilisest toredusest, waid orel oli sageli palju „luluslikuma“ kirikukoori asetäitjaks. Orelil sooritati terveid messe ilma mingi koori kaastegevuseta, nähtus, mille hindamisel* tuleb meeles pidada, et ladina keelt mitte-õskajail (ja need olid enamuses) ka lauldud mess pidi esinema peamiselt muusikana, kauni tseremoonia täitmisena (*opus operatum!*).

Vanim teade² oreleist Eesti pinnal mainib, et leedulased rüüsteretkel 1329. a. purustanud Paistu ja Helme kirikute „toredad“ orelid. Lähemad pole neist teada. Tohime arwata, et orelehitus meilgi kiriku wõimu ja hiilguse arenedes wõttis üha suuremat hoogu. Kui 15. sajandil juba üksikute eraisikute³ omanduses leidus pisioreleid, siis pidi küll suuremais kirikuis tarwitusel olema üsna suuri pille.

Aastal 1433, Tallinna mahapõlemisel, häwinud kõik linna kirikud⁴ ühes orelite ja kelladega. 1436 on Olevistel orel jälle olemas⁵, väike — ainult ühe tuuletallajaga. 1439 mainitakse selle kiriku organisti Diderichi kiriku arveraamatus⁶.

Niguliste sai pärast 1433. a. kaks orelit, suurem — meister Albrechti ehitatud. 1489—1490 ehitas selle põhjalikult ümber noormeister Hermentstüve, Vismarist⁶. Tööd alustati esmaspäewal pärast jaanipäewa ja orel „sai täitsa valmis,

* Numbrid wiitawad kasutatud allikaile ja lisamärkmeile, mis avaldame kirjutise lõpul. Toim.

kõigi manustega“ neljapäewal enne palmupeudepüha. Orelil proovis toomorganist hra Matthias, — sai selle eest pudeli kallist malvaasiaweini. Ehitajale makseti 800 riimarka, anti ilusasti woderdatud kuub, ja priikosti temale ja ta kuuele sellile, kellele Stüve palka maksis oma taskust. Ainult viled, palgid olid wanalt oreilt, muu materjali hankis linn (puitu, rauda; nahka lõõtsadeks). Raha saadi korjandusest, millest osa wõtsid kõik kodanikud jõudu mööda. — Orel maaliti üle ja kullati. Kulused kokku oli vähemalt 1575 riimarka. Kirikul oli kaks orelitallajat, kes tõenäoliselt korraga ametis olid, sest teine, väike orel, oli suure asetäitjaks⁷.

Selle väikese oreli asemele ehitas 1502. aastast alates, 147 nädala kestel, uue väikese orelid dominus, s. o. härra, Peter* kohalikust dominiiklaste kloostrist, saades 130 marka, musta mantli (cappa) ja musta rõivastuse (milleks kulus 10 küünart riiet 15 marga eest). Ta töötas 3 laudsepa (snitker) ja ühe abitoolisega (lostreiber), kes talle pliid (seatina) viledeks tagus. — Peetrist härra ülalpidamiseks anti „meie woodi, meie lina ja meie õlu; iga nädala kohta see maksis ½ marka, üldse

* Vahest ehitas seesama meister Peter veel kaks orelit ka Haapsalu toomkirikule, mil puhul piiskop Johannes kutsus Tallinnast kaks kiviurijut, orelite alla sammaste valmistamiseks (arhivaar A. Margus'e poolt lahkesti kättejuhataud kirja põhjal 28. 4. 1523 Tallinna Linnaarhiivis, toimikus „piiskopikirjad“). — Peter oli niinimetatud wõhikvend, sest 1523 mainitakse teda tallinlaste „kaaskodanikuna“.

Teine kohalik orelehitaja, vahest 16. saj. alul, näib olnud olnud „orgelmakel Gilges (Yllies)“ [= Julius], keda Hans Hersfeld, Oleviste kassahärra, mainib oma aruandes 1540. a. [TLA, Bl 4] ja kes inventari järgi 1537. a. oli pärandanud messilugemisteks 100 marka. Kirikud, tolle aja pankuritena, laenasid selliseid kapitale 6—7% eest aastas. Katoliku aegu tasuti % messilugejale. Pärast reformatsiooni läksid nad linna kiriku- ja hoolekandekassasse (jumalalaekasse).

73½ marka. Ümmardaja sai oma waewa eest 2 marka 5 killingit. Aga nad jõid üldse 31 tünni (umb. 3000 toopi) õlut ja kulud ilma aktsiisi ning juurdeveota olid 45½ marka 6 killingit.“ Plii, naha ja puidu eest kulutati 389 marka 12 veeringut riimünti.

Ka see orel värviti (kesksinisega, plii-kollasega, vaseroosterohelisega ja kinaveriga) ja kullati. Ta seisnud, Th. Schiemanni arvates, tühemes pealtarist paremat kätt ja olnud suurest orelist märksa väiksem⁸.

Suur orel aga asetses, tõenäoliselt, erivääril torni jalas, nagu Olevisteski⁹ (ca 1530), kuna lõõtsad torni paigutati.

Niguliste orelid hävisid tulikahjus 1533. a.⁶ — 1547—1548 ehitas meister Hans suure orelit¹⁰ 1050 riimarga eest (teistest kuludest rääkimata). Töö sooritati hästi, meister sai jootraha 10½ marka. Sama orel remonditi ja varustati uue selgpositiiviga (uue kohaselt) 1584. a., mille eest meister Bartolt Fehoff sai 50 riigitaalrit. Temagi remontis 1591. a. „väikese orelit“, mida mainitakse asetsevana „kooi ees“.

Sama Bartolt ehitas 1588—1590, ühe selli ja ühe poisiga, Olevistele orelit¹¹, mis maksis vähemalt 4800 marka (+ metalli)*. Varem, 1585/1586, oli ta ehitanud Tartu Jaani kirikule uue positiivi. — 1594 mainitakse Bartoltit surnuna.

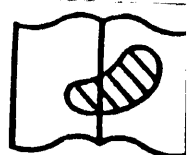
Oleviste „tore, kaunis“ orel hävis 1625. aastal tulikahjus. Sellel oreil oli 38 registrit**. Järgmine orel, 1648. aastal, evis 11 registrit***.

(Järgneb.)

* Sellest orelist on veel teada, et ta koosnes flöötregistrest (Pfeiffenwerck) ja lestregistrest (Rohrwerck). Joh. Pawels'i kiri, esild. 13. V 1614 (TLA Bl 37).

** „Inland“ 1836, nr. 27.

*** Vt. leping Brusega 10. 8. 1648 TLA.

Wihiseb wifat ja firiseb firp Maailma suurim riik — Nõukogude Liit

Kui jätud praegusel ajal põgus-
faks heffeks maale, eemale linna
erutawast olustikust, niitude ja nur-
mede keskele, kus wihiseb wifat ja
firiseb firp, siis tunned, kuus hoo-
wab in hinge loodusest rahu, julgust
ja meeletindlust. Si jind häiri seal
ka ühikku lennuki põrin, mis wabete-
mahel kostab kõrgelt pilnepiirilt.
Mõtled: ta on tulija ja mineja, ei
tema wõi häirida siinset rahu. Siin
ei kuule kõrw kuulspilduja nimedat
plaginat, siin kostab hommituti ja
õhtu läbi farge õhu niitja lõginat.
Sein on hõre ja lühike, seit kewa-
dine kuuwus ja wiludus ei joodusta-
nud heinakaswu. Kutatakse heinateo
lõpetamisega, seit rullipõllud juba
kolletawad; mõnelpool kõrgemais
paigus ongi firp juba regemas oma
tööd. Napiksääwale loomajõddale
loodetakse lija ja toetust põlluwil-
jast ja põhuist. Ja seda kõigiti põh-
jendatult, seit wiimaste nädalate
wihmade tõttu on wili hästi firgu-
nud; niitud wõidakse — tänutunne
jüdamis taewa abi pärast — röö-
muga laulda: „Waata, rohke rufis
hällib uhke nurme nõlwadel, tõu-
wili tõotab anda rohket jaaki sügi-
sel“. Rõõm põllusaagi lootuse pä-
rast on ühine meile kõigile. Ka lin-
lane hingab kergendatult ja heas
ufus, et jääb meist eemale sel üldi-
sel mureriffal lõjaajal wähemast
nälja kartus. Nagu raske kivi lan-
geb jüdamelt, kui jellele õieti mõ-
telda.

Kuid ka külla ulatuvad poliiti-
liste lainetuste mõnked. Kõlagi on
politiseeritud. Tihti wõid näha, kuus
õffi jääb reha jaisma wõi wifat la-
fab töötamast. Jäädakse mõttesse,
wahetatakse omawahel mõtteid
suurte jündumuste puhul meie rah-
wa ja riigi elus. Jäärantis palju
fõncainet mõtewahetuseks annab
maa natsionaliseerimine ja eelsei-
few maareform. Tundub, et siin on
täiesti erinewad põliste peremeeste
ja palgaliste seijufohad. Sellepärast
tihti wõib näha, kuidas üks wõi
teine nagu oleks tahtnud midagi
ütelda, waifib aga jüsti teades, et
kõigil ei ole jelles küsimuses ühe-
fugust arwamist. Parem oia pere-
meesteit on oma ijadest päritud ta-
luid hoidnud ja harinud kui püha
pärandust. On hoidunud neid foor-
mamast wõlgadega, on neile pühen-

danud oma waewa ja higi, fõit oma
tõhju ja armastuse, ja neil on eriti
raske fohaneda mõttega: see ei kuulu
niitud enam meile, waid riigile. Wu-
rega ootawad nad jündumuste eda-
siit kujunemist ja misfugused muu-
datused on tulemas põllumehe olus-
tikus Eesti Nõukogude Sotsialist-
likus Wabariigis, mis niitud õige
pea muutub N. S. W. Liidu osarii-
giks. Kuid ilmapilguks politiseeru-
nud talumees — ta oli nagu weidi
füüru wajunud oma nuremõtete
all — ajab end jälle firgu. Ja jul-
geb waadata lootusega tulewikku,
seit üht tohib ta teada oma endiste
fogemuste põhjal: põllumees jaab
niitud jällegi ijeieismaks, fõit ei ole-
ne tema majapidamisjeks enam mitte
linnahärrade määratawast pree-
miaist, waid toiduainete hinna-
määrab turg ja tarwidus. Tal on
püjunud minewiku ajad jelles juh-
tes heas mälestuses. Siis üteldi, et
„ametmees ajuti rikas, põllumees
põline rikas“. Sellepärast elatakse
põllupidajate juures faaja uufi elu-
reformi heas ufju ja lootuses, et tu-
lemas on paremad päewad nii töö-
listele, kellelt wõetakse tööpuuduse
mure, kui ka põllupidajatele, kelle töö
muutub tajumamaks. Ring kui
muutub talutöö tajumamaks, siis
paraneb otjekohe ka maatõoliste
seijuford, seit Eesti peremees pole
iee, kes jühilikult ja meelega tahaks
rõhuda ja waejuses hoida oma pal-
galisi tööliji, waid ta mõtleb pea ka
nende seijuforra parandamisjeks;
külafurnajad on juba ammugi
wälja jurnud.

Kui tõuseb põllupidajate jõutus,
jüis mõteldakse jälle tõhijelt ka fodu-
kaunistamisjeks, mille poolest on
külades märgata üha tagurpidi mi-
nefut — hoolimata wiimaste aega-
de foduikaunistamise propogandast.
Jlu tagandudmine kaswab jõuku-
jega käfikäes. Ja kui jõukuse maal
kaswades paranewad seal kõigi, ka
tõoliste, elutingimused, siis laffab
tung maalt linnadesse, ja külades
haffab helijema rõõmus elu. Kas
täidab eelsefew maareform fõit
ootused ja lootused jelles juhtes?
Loodame ja ootame. Et kui rõõmus
ja õnnelik aeg jaabub Eestiile, jüis
jellest faaks oia ka külla ja maa.

A. E.

Koguduste perekonnaseisu- ametid likvideeritakse

Siseminister wabariigi presi-
dendi ülesannetes andis 30. juulil
dekreedina perekonnaseisusea-
duse muutmise seaduse, mis on
järgmine:

„Perekonnaseisuseaduse § 7
teine lõige kaotab kehtivuse 1.
septembrist 1940.

Perekonnaseisumetnikud-wai-
mulikud lõpetavad oma tegevuse
31. augustil 1940 ja annavad
nende pidada olevad perekonna-
seisu registreerimise raamatud ja
registrid ühes lisatoimikutega
üle siseministeriumile hiljemalt
10. septembriks 1940.“

Kiriklike teateid

Nõmme Rahkiriik

Bühapäewal, 4. augustil kell
½11 homm., jumalateenistus ühes
armulauaga. Õp. A. Eilart.

Nõmme linn liideti Tallinnaga

Wabariigi Walitsuse otsusega
27. juulist s.a. likvideeriti Nõmme
linn omawalitsuse ühijena ja ühen-
dati Tallinnaga arwates 29. juulist.
Wastawalt jellele toimustki Nõmme
linna asjaajamise üleandmine Tal-
linna linnawalitsuse esindajatele
esmaspäewal, 29. juulil kell 15.15.
Nõmme linnas elas tema ühenda-
mise ajal Tallinnaga enam kui
23.000 elanikku; 1. juulil oli neid
22.992.

Mälestage oma surma läbi lahkunuid

leinakuulutusega „Eesti Kirikus“.

Kuulutusi wõetakse vastu Tallinnas, „Eesti Kiriku“ talituses ja Nõmmel,
Rahukoguduse kantseleis.

Tähelepanuks

muusikuile!

Müügil on

„Eesti Muusika Ajaloo Lugemik I“

Hillar Sakaria - Saha

Pealadu Tallinn, raamatukpl.
Pikk 2

Hind Kr. 1.50

wett ja turwast — fafutatakse elekt-
rijaamade wõrgu laiendamisjeks.
Polaaröö pimeduses järawad maa-
ilma ühe põhjapoolseima linna
Niwa ja Tuloni hüdrojaama tuled.

Jndustrialiseerimise kawade teos-
tamisel on maal loodud peagu meh-
haniseeritud põllumajandus. Waba-
riigi külvipind on juurenenud 69,7
miljonit ha't 1913. a. 94,3 miljo-
nile ha'le 1938. a. Wiljasaak on
juurenenud 875 miljonile tjeintre-
rile, kartuli ja juhfrupeedi faak on
tõusnud kolmekordseks.

Taariaegne Wenemaa oli kuulus
oma põhjatute teedega ja raudtee
wähejuega. Kärsat remolutsiooni on
raudteede pikkus Nõukogude terri-
tooriumil kaswanud 17.000-le kilo-
meetrisse, faubawedu aga juurenes
enam kui neli korda. Maa kauge-
mais ja ligipääsmatumas rajoo-
nides on ehitatud uued autoteed ja
afutatud lennulinid, mis weawad
posti, reisirajaid ja kaupi.

Siigelsuuri jummasid mahuta-
tasse kultuuresse ülesehitustöösse.
Nõukogude 25 miljardi suurusest
eelarwest, mille finitas wabariigi
ülemnõukogu oma wiimasel istun-
gil, on peagu 10 miljardit asfigneer-
itud haridustööle. Oppiate arw
koolides ulatub 19 900 000-le ini-
melele, uue kooliaasta alguseks juu-
reneb see jumma weelgi 1,5 miljoni
inimese mõrra. Wabariigis on
111 000 kooli, üle 11 000 raamatu-
fogu, 41 000 küllakubi. Kõrgemate
õppeafutuste mõrk on kaswanud
71-ist 1914. a. 451-ile käesolewal
aastal, üliõpilaste arw aga 85000-ist
390000-le.

Tihe liit walmimas

Eesti Nõukogude Sotsialistliku
Wabariigi Riigiwolikogu 21-lii-
meline delegatsioon, peaminister dr.
J. Warejega esotjas, jõudis 31.
juulil Moskwasse, et seal esitada
Nõukogude Ülemnõukogule Riigiwoli-
kogu deklaratsioon — palwe
Eesti wastuwõtmisjeks Nõukogude
Liidu osariigiks.

„EESTI KIRIKU“

üksiknumbrid

on müügil kõigi kirikute juures.

Peale selle

Tallinnas:

Raamatukpl. „S Õ N U M“,
Lähikejal 1.
J. Ploompuu raamatukaupluses,
Nunne t. 11.
„Elav Sõna“ rmtkpl., V. Karja 1.
A. Viisimaa kpl., Pärnu m. 36.

Ajalehekioskites

Harjuväravas,
Scheeli panga vastas,
Raekojaplatsil

Nõmmel:

Raamatukpl. Nõmme, „Edu“
Pärnu m. 9/92